

ДИРЕКТИВА (ЕС) 2016/800 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА

от 11 май 2016 година

относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 82, параграф 2, буква б) от него,

като взеха предвид предложението на Европейската комисия,

след предаване на проекта на законодателния акт на националните парламенти,

като взеха предвид становището на Европейския икономически и социален комитет¹,

след консултация с Комитета на регионите,

в съответствие с обикновената законодателна процедура²,

като имат предвид, че:

(1) Целта на настоящата директива е да се въведат процесуални гаранции, за да се гарантира, че децата, т.е. ненавършилите 18 години лица, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, са в състояние да разбират и проследяват производството, както и да упражняват правото си на справедлив съдебен процес, и за да се предотврати извършването на рецидиви от тях и да се спомогне за социалното им интегриране.

(2) Чрез въвеждането на общи минимални правила относно защитата на процесуалните права на децата, които са заподозрени или обвиняеми, настоящата директива има за цел да засили взаимното доверие на държавите членки в техните системи за наказателно правосъдие и по този начин да спомогне за постигане на по-широко взаимно признаване на решенията по наказателни дела. Тези общи минимални правила следва също така да премахнат пречките пред свободното движение на гражданите на територията на държавите членки.

(3) Въпреки че държавите членки са страни по Европейската конвенция за защитата на правата на човека и основните свободи (ЕКПЧ), Международния пакт за

¹ ОВ С 226, 16.7.2014 г., с. 63.

² Позиция на Европейския парламент от 9 март 2016 г. (все още непубликувана в Официален вестник) и решение на Съвета от 21 април 2016 г. (все още непубликувано в Официален вестник).

граждански и политически права и Конвенцията на ООН за правата на детето, опитът показва, че това само по себе си не винаги осигурява достатъчна степен на доверие в системите за наказателно правосъдие на другите държави членки.

(4) На 30 ноември 2009 г. Съветът прие Резолюция относно пътната карта за укрепване на процесуалните права на заподозрени лица или на обвиняеми в рамките на наказателното производство³ (наричана по-долу „пътната карта“). Като се възприема поетапен подход, в пътната карта се призовава за приемане на мерки по отношение на правото на писмен и устен превод (мярка А), правото на информация за правата и повдигнатите обвинения (мярка Б), правото на правен съвет и правна помощ (мярка В), правото на контакт с роднини, работодатели и консулски служби (мярка Г), както и за специални гаранции за заподозрени лица или обвиняеми, които са в уязвимо положение (мярка Д). В пътната карта се подчертава, че редът на правата е само примерен, което предполага, че той може да бъде променен в съответствие с приоритетите. Пътната карта е предназначена да действа като едно цяло; ползите от нея ще се почувстват напълно само след въвеждането на всички нейни елементи.

(5) На 11 декември 2009 г. Европейският съвет приветства пътната карта и я включи в Стокхолмската програма, озаглавена „Отворена и сигурна Европа в услуга и за защита на гражданите“⁴ (точка 2.4). Европейският съвет подчерта неизчерпателния характер на пътната карта, като прикани Комисията да разгледа допълнителни елементи на минималните процесуални права на заподозрените и обвиняемите, както и да направи оценка на необходимостта от уреждане на други въпроси, като например презумпцията за невиновност, за да се насърчи по-доброто сътрудничество в тази област.

(6) До настоящия момент съгласно пътната карта са приети четири мерки относно процесуалните права в рамките на наказателното производство, а именно директиви 2010/64/ЕС⁵, 2012/13/ЕС⁶, 2013/48/ЕС⁷ и (ЕС) 2016/343⁸ на Европейския парламент и на Съвета.

³ ОВ С 295, 4.12.2009 г., с. 1.

⁴ ОВ С 115, 4.5.2010 г., с. 1.

⁵ Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 г. относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство (ОВ L 280, 26.10.2010 г., с. 1).

⁶ Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 г. относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 1.6.2012 г., с. 1).

⁷ Директива 2013/48/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 октомври 2013 г. относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство и в производството по европейска заповед за арест и относно правото на уведомяване на трето лице при задържане и на осъществяване на връзка с трети лица и консулски органи през периода на задържане (ОВ L 294, 6.11.2013 г., с. 1).

⁸ Директива (ЕС) 2016/343 на Европейския парламент и на Съвета от 9 март

(7) Настоящата директива допринася за правата на детето, като в нея са отчетени Насоките на Съвета на Европа за правосъдие, съобразено с интересите на децата.

(8) Когато деца са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство или са субект на производство по европейска заповед за арест съгласно Рамково решение на Съвета 2002/584/ПВР⁹ (наричани по-долу „издирвани лица“), държавите членки следва да гарантират, че най-добрият интерес на детето е винаги от първостепенно значение в съответствие с член 24, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз (наричана по-долу „Хартата“).

(9) На децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, следва да се отделя особено внимание, за да се съхрани потенциалът им за развитие и реинтеграция в обществото.

(10) Настоящата директива следва да се прилага по отношение на децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, и по отношение на децата, които са издирвани лица. По отношение на децата, които са издирвани лица, относимите разпоредби на настоящата директива следва да се прилагат от момента на арестуването им в изпълняващата държава членка.

(11) Настоящата директива или определени разпоредби от нея следва да се прилагат и по отношение на заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, както и по отношение на издирвани лица, които са били деца, когато са станали субект на производството, но впоследствие са навършили 18 години, както и когато прилагането на настоящата директива е уместно предвид всички обстоятелства по делото, включително степента на зрелост и уязвимост на засегнатото лице.

(12) В случай че към момента, когато става заподозрян или обвиняем в рамките на наказателното производство, лицето е навършило 18 години, но престъплението е извършено, когато лицето е било дете, държавите членки се насърчават да прилагат предвидените в настоящата директива процесуални гаранции до навършване на 21 години от съответното лице, най-малкото по отношение на престъпленията, които са извършени от същия заподозрян или обвиняем и са предмет на общо разследване и наказателно преследване, тъй като са неразривно свързани с наказателно производство, което е било образувано срещу същото лице, преди то да навърши 18 години.

(13) Държавите членки следва да определят възрастта на детето въз основа на собствените му обяснения, чрез проверка на гражданското му състояние, проучване на документи и други доказателства и ако не разполагат с такива доказателства или

2016 г. относно укрепването на някои аспекти на презумпцията за невиновност и на правото на лицата да присъстват на съдебния процес в наказателното производство (ОВ L 65, 11.3.2016 г., с. 1).

⁹ Рамково решение 2002/584/ПВР на Съвета от 13 юни 2002 г. относно европейската заповед за арест и процедурите за предаване между държавите членки (ОВ L 190, 18.7.2002 г., с. 1).

те са неубедителни – въз основа на медицински преглед. Медицински преглед следва да се извършва в краен случай и при строго зачитане на правата на детето, неговата физическа неприкосновеност и човешкото му достойнство. Когато продължават да съществуват съмнения относно възрастта на лицето, то следва да се счита за дете за целите на настоящата директива.

(14) Настоящата директива не следва да се прилага за някои леки нарушения. Тя обаче следва да се прилага, когато детето, което е заподозряно или обвиняемо, е било задържано.

(15) В някои държави членки орган, различен от компетентния съд по наказателни дела, е компетентен да налага наказания без лишаване от свобода за относително леки нарушения. Такъв е случаят например при често извършваните пътнотранспортни нарушения, които могат да бъдат констатирани при пътна проверка. В подобни случаи би било неразумно да се изисква компетентните органи да гарантират всички права съгласно настоящата директива. Когато правото на държава членка предвижда налагането на наказание за леки нарушения от такъв орган и е предвидено право на обжалване или друга възможност за сезиране на съд, компетентен по наказателни дела, настоящата директива следва да се прилага единствено за производството пред съда вследствие на такова обжалване или сезиране.

(16) В някои държави членки определени леки нарушения, по-специално леки пътнотранспортни нарушения, леки нарушения на общински нормативни актове от общ характер и леки нарушения на обществения ред, се считат за престъпления. В такива случаи би било неразумно да се изисква компетентните органи да гарантират всички права съгласно настоящата директива. Когато правото на държава членка предвижда, че за леки нарушения не може да бъде наложено наказание лишаване от свобода, настоящата директива следва да се прилага единствено за производството пред съд, компетентен по наказателни дела.

(17) Настоящата директива следва да се прилага единствено за наказателните производства; тя не следва да се прилага за други видове производства, в частност производства, които са специално предназначени за деца и които биха могли да доведат до вземането на мерки за закрила, възпитателни или образователни мерки.

(18) Настоящата директива следва да се прилага, като се отчетат разпоредбите на директиви 2012/13/ЕС и 2013/48/ЕС. Настоящата директива обаче предвижда и други допълнителни гаранции по отношение на информацията, предоставяна на децата и на носителя на родителска отговорност с цел да се отчетат конкретните потребности и уязвимост на децата.

(19) Децата следва да получават информация относно основните аспекти, свързани с хода на производството. За тази цел на децата следва по-специално да се дава кратко обяснение за предстоящите процесуални стъпки в производството, доколкото това е възможно с оглед на интереса на наказателното производство, и за ролята на

участващите в производството органи. Информацията, която се предоставя, следва да зависи от обстоятелствата по делото.

(20) Децата следва да получават информация по отношение на правото на медицински преглед на възможно най-ранен етап на производството, най-късно при задържането, когато по отношение на детето е взета такава мярка.

(21) В случай на задържане на дете декларацията за правата, предоставена му в съответствие с Директива 2012/13/ЕС, следва да съдържа ясна информация за правата, с които то разполага съгласно настоящата директива.

(22) Държавите членки следва да уведомят носителя на родителска отговорност за приложимите процесуални права писмено, устно или по двата начина. Информацията следва да бъде предоставена във възможно най-кратки срокове и с подробностите, необходими за гарантиране на справедливостта на производството и ефективното упражняване на правата на детето.

(23) При определени обстоятелства, които може да са свързани и само с едно от лицата, носители на родителска отговорност, информацията следва да се предостави на друго подходящо пълнолетно лице, посочено от детето и прието за такова от компетентния орган. Пример за такива обстоятелства би могло да е наличието на обективни и фактически обстоятелства, които сочат или дават основание за съмнение, че предоставянето на информация на носителя на родителска отговорност би могло съществено да възпрепятства наказателното производство, по-специално когато биха могли да бъдат унищожени или променени доказателства, би могло да бъде оказано влияние върху свидетелите или носителят на родителска отговорност може да е участвал заедно с детето в престъплението, в което то е обвинено или заподозряно.

(24) При отпадане на обстоятелствата, довели до това компетентните органи да предоставят информация на подходящо пълнолетно лице, различно от носителя на родителска отговорност, всяка информация, която детето получава съгласно настоящата директива и която продължава да е от значение в хода на производството, следва да се предостави на носителя на родителска отговорност. Това изискване не следва да води до ненужно удължаване на наказателното производство.

(25) Деца, които са заподозрени или обвиняеми, имат право на достъп до адвокат в съответствие с Директива 2013/48/ЕС. Тъй като децата са уязвими и невинаги са в състояние да разберат напълно и да проследят наказателното производство, те следва да получават адвокатска защита в случаите, посочени в настоящата директива. В тези случаи държавите членки следва да осигурят защита от адвокат, ако детето или носителят на родителска отговорност не са осигурили такава защита. Държавите членки следва да предоставят правна помощ, когато това е необходимо, за да се гарантира, че на детето се оказва ефективна адвокатска защита.

(26) Адвокатската защита съгласно настоящата директива предполага, че детето има право на достъп до адвокат в съответствие с Директива 2013/48/ЕС. Поради

това, когато прилагането на дадена разпоредба от Директива 2013/48/ЕС води до невъзможност детето да получи адвокатска защита съгласно настоящата директива, тази разпоредба не следва да се прилага спрямо правото на децата да имат достъп до адвокат съгласно Директива 2013/48/ЕС. От друга страна, дерогациите и изключенията от осигуряването на адвокатска защита, предвидени в настоящата директива, не следва да засягат правото на достъп до адвокат в съответствие с Директива 2013/48/ЕС или правото на правна помощ в съответствие с Хартата и ЕКПЧ, националното право и друго право на Съюза.

(27) Разпоредбите на настоящата директива относно адвокатската защита следва да се прилагат без неоправдано забавяне, веднага след като децата са уведомени, че са заподозрени или обвиняеми. За целите на настоящата директива адвокатската защита означава правна помощ и представителство от страна на адвокат по време на наказателното производство. Когато настоящата директива предвижда адвокатска защита по време на разпит, адвокатът следва да присъства. Без да се засяга правото на детето на достъп до адвокат съгласно Директива 2013/48/ЕС, адвокатската защита не налага присъствието на адвокат по време на всяко следствено действие или действие по събиране на доказателства.

(28) Ако това е съобразено с правото на справедлив съдебен процес, задължението на държавите членки да осигурят на децата, които са заподозрени или обвиняеми, адвокатска защита в съответствие с настоящата директива, не включва следното: установяване на самоличността на детето; определяне на това, дали следва да бъде започнато разследване; проверка за притежание на оръжие или други подобни въпроси, отнасящи се до безопасността; извършване на следствени действия или действия по събиране на доказателства, различни от изрично посочените в настоящата директива, като например обиск, оглед на лицето, кръвен тест, тест за употреба на алкохол или друг подобен тест, заснемане или снемане на пръстови отпечатаци; или довеждане на детето за явяване пред компетентен орган или предаване на детето на носителя на родителска отговорност или на друго подходящо пълнолетно лице в съответствие с националното право.

(29) Когато дете, което първоначално не е било заподозрян или обвиняем, а например свидетел, стане заподозрян или обвиняем, то следва да има право да не дава обяснения, които биха го уличили в извършването на престъпление, и право да запази мълчание в съответствие с правото на Съюза и ЕКПЧ, съгласно тълкуването на Съда на Европейския съюз и на Европейския съд по правата на човека. Поради това в настоящата директива изрично се посочват конкретните случаи, при които такова дете придобива качеството на дете, което е заподозрян или обвиняем, по време на разпит от полицията или от друг правоохранителен или съдебен орган в рамките на наказателното производство. Когато в хода на такъв разпит дете, различно от дете, което е заподозрян или обвиняем, стане заподозрян или обвиняем, разпитът следва

да бъде прекратен, докато детето не бъде уведомено за това, че е станало заподозрян или обвиняем, и не получи адвокатска защита в съответствие с настоящата директива.

(30) При условие че се спазва правото на справедлив съдебен процес, държавите членки следва да могат да предвидят дерогации от задължението за осигуряване на адвокатска защита, ако това изискване е непропорционално предвид обстоятелствата по делото, като се има предвид, че най-добрият интерес на детето следва винаги да бъде от първостепенно значение. При всички случаи децата следва да получават адвокатска защита, когато са изправени пред компетентен съд или съдия с оглед вземане на решение във връзка със задържане под стража на който и да е етап на производството в обхвата на настоящата директива, както и по време на задържането. Освен това не се налага наказание лишаване от свобода, освен ако детето не се е ползвало от адвокатска защита по такъв начин, че да му се осигури възможност за ефективно упражняване на правото на защита и при всички случаи – по време на съдебните заседания в съдебната фаза на производството. Държавите членки следва да могат да предвидят практически правила в това отношение.

(31) Държавите членки следва да могат да предвидят временна дерогация от задължението за осигуряване на адвокатска защита в досъдебната фаза на производството, по наложителни причини, а именно когато е налице неотложна необходимост да се предотврати настъпването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на дадено лице или когато са наложителни незабавни действия от страна на разследващите органи с цел предотвратяване на сериозно възпрепятстване на наказателно производство във връзка с тежко престъпление, *inter alia*, с цел получаване на информация относно предполагаемите съизвършители на тежко престъпление или с цел да се избегне загубата на важни доказателства за тежки престъпления. При временна дерогация поради наличието на една от тези наложителни причини компетентните органи следва да могат да разпитват деца в отсъствието на адвокат, при условие че те са уведомени за правото си да запазят мълчание и че могат да упражняват това право, както и че този разпит не накърнява правото на защита, включително правото на лицето да не дава обяснения, които биха го увеличили в извършването на престъпление. Следва да бъде възможно да се проведе разпит в необходимата степен и с единствената цел за получаване на информация, която е от съществено значение за предотвратяването на тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на дадено лице или за предотвратяването на сериозно възпрепятстване на наказателно производство. Всяка злоупотреба с тази временна дерогация по принцип би накърнила необратимо правото на защита.

(32) Държавите членки следва ясно да определят в националното си право основанията и критериите за такава временна дерогация и следва да се възползват от нея в ограничени случаи. Всяка временна дерогация следва да бъде пропорционална,

строго ограничена във времето, да не се основава изключително на вида или тежестта на престъплението, в което е обвинено или заподозряно детето, и следва да не засяга справедливостта на производството като цяло. Държавите членки следва да гарантират, че когато съгласно настоящата директива е разрешена временна дерогация от компетентен орган, различен от съдия или съд, решението за разрешаване на временната дерогация подлежи на съдебен контрол, най-малкото по време на съдебната фаза на производството.

(33) Поверителността на комуникацията между децата и техния адвокат е от ключово значение за осигуряване на ефективното упражняване на правото на защита и е съществен елемент от правото на справедлив съдебен процес. Ето защо държавите членки следва да спазват, без да се допуска дерогация, поверителността на срещите и на другите форми на комуникация между адвоката и детето в контекста на адвокатската защита, предвидена в настоящата директива. Настоящата директива не засяга процедурите, които се отнасят до случаи, при които въз основа на обективни и фактически обстоятелства се предполага, че съответният адвокат е участвал в престъпление заедно с детето. Извършването на престъпление от страна на адвоката не следва да се разглежда като законна защита, оказана на детето, в рамките на настоящата директива. Задължението да се спазва поверителността означава не само, че държавите членки следва да се въздържат да се намесват или да получават достъп до тази комуникация, но и че когато децата са задържани или се намират в контролирано от държавата място, държавите членки следва да гарантират, че правилата за комуникация гарантират и запазват тази поверителност. Това не засяга механизмите, въведени в местата за задържане, за да се избегне изпращането на забранени изделия заедно с кореспонденцията на задържаните лица, например проверка на кореспонденцията, при условие че тези механизми не позволяват на компетентните органи да четат съобщенията между децата и техния адвокат. Настоящата директива не засяга и процедурите в националното право, съгласно които препращането на кореспонденция може да бъде отказано, ако изпращащият не се съгласи кореспонденцията да бъде изпратена първо до компетентен съд.

(34) Настоящата директива не засяга възможността за инцидентно нарушаване на принципа на поверителност, свързано с провеждането на законни операции по наблюдение от страна на компетентните органи. Настоящата директива не засяга също така работата например на националните разузнавателни служби по опазване на националната сигурност в съответствие с член 4, параграф 2 от Договора за Европейския съюз (ДЕС) или работата, която попада в обхвата на член 72 от Договора за функционирането на Европейския съюз (ДФЕС), в който се предвижда, че част III, дял V ДФЕС относно пространството на свобода, сигурност и правосъдие не трябва да засяга изпълнението на задълженията на държавите членки по поддържането на обществения ред и опазването на вътрешната сигурност.

(35) Децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, следва да имат право да им бъде изготвена личностна характеристика, за да се установи какви са специалните им потребности от гледна точка на закрила, образование, обучение и социална интеграция, да се определи дали и в каква степен те биха могли да се нуждаят от специални мерки по време на наказателното производство, както и обхватът на наказателната им отговорност и доколко е подходящо налагането на конкретно наказание или прилагането на образователната мярка.

(36) При изготвянето на личностна характеристика следва да се обръща внимание по-специално на личността и степента на зрелост на детето, на неговата икономическа, социална и семейна среда, включително средата, в която живее, както и на всякакъв друг конкретен белег за уязвимост на детето, като например затруднения в ученето и общуването.

(37) Следва да бъде възможно да се адаптират обхватът и съдържанието на личностната характеристика в зависимост от обстоятелствата по делото, като се вземат предвид тежестта на престъплението, в което е обвинено или заподозряно детето, и мерките, които биха могли да бъдат предприети, ако детето бъде признато за виновно в извършването на такова престъпление. Личностна характеристика, изготвена за същото дете в близкото минало, би могла да бъде използвана, ако бъде актуализирана.

(38) Компетентните органи следва да вземат предвид информацията, получена от личностната характеристика, когато определят дали следва да се предприеме конкретна мярка по отношение на детето, като например предоставяне на практическо съдействие, когато преценяват целесъобразността и ефективността на всякакви мерки за процесуална принуда по отношение на детето, например решения относно предварително задържане или алтернативни мерки, както и при отчитане на индивидуалните черти на детето и конкретните обстоятелства, свързани с него, когато вземат решение или действие в контекста на наказателното производство, включително когато постановяват присъда. Когато все още няма получена личностна характеристика, това не следва да възпрепятства компетентните органи да вземат такива мерки или решения, при положение че се съобразяват с условията, посочени в настоящата директива, включително да изготвят личностна характеристика на възможно най-ранен етап на производството. Целесъобразността и ефективността на мерките или решенията, взети преди изготвянето на личностната характеристика, могат да бъдат преразгледани, когато бъде получена характеристиката.

(39) Личностната характеристика следва да се изготвя на възможно най-ранен етап на производството и своевременно, така че информацията, получена от нея, да може да бъде взета предвид от прокурора, съдията или друг компетентен орган преди повдигане на обвинението за целите на съдебното производство. Следва обаче да бъде възможно повдигане на обвинение при липса на личностна характеристика, при условие че това е в най-добрия интерес на детето. Такъв би могъл да бъде случаят

например, когато детето е задържано в рамките на досъдебното производство и изчакването на изготвянето на личностна характеристика ще удължи ненужно срока на това задържане.

(40) Държавите членки следва да могат да предвидят дерогации от задължението за изготвяне на личностна характеристика, когато такава дерогация е оправдана при обстоятелствата по делото, като се отчитат, *inter alia*, тежестта на престъплението, в което е обвинено или заподозряно детето, и мерките, които биха могли да бъдат наложени, ако детето бъде признато за виновно за това престъпление, при условие че дерогацията е съвместима с най-добрия интерес на детето. В този контекст всички относими елементи следва да се вземат под внимание, включително дали в близкото минало е изготвяна личностна характеристика на детето в рамките на наказателно производство или дали случаят може да бъде разгледан без повдигане на обвинение.

(41) Задължението за полагане на дължима грижа за деца, които са заподозрени или обвиняеми, е в основата на справедливото правораздаване, по-специално когато децата са задържани и следователно са в особено уязвимо положение. За да се гарантира личната неприкосновеност на задържаното дете, то следва да има право на медицински преглед. Медицинският преглед следва да се извършва от лекар или друг квалифициран специалист, или по инициатива на компетентните органи, особено когато конкретни здравословни показатели дават основание за такъв преглед, или в отговор на искане, направено от детето, от носителя на родителска отговорност или от адвоката на детето. Държавите членки следва да предвидят практическите правила за медицинските прегледи, които следва да се извършват в съответствие с настоящата директива, както и относно достъпа на децата до такива прегледи. Тези правила могат, *inter alia*, да уреждат ситуации, в които в рамките на кратък срок са внесени две или повече искания за извършване на медицински прегледи, които засягат едно и също дете.

(42) Децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, не винаги са в състояние да разбират съдържанието на разпитите, на които са подложени. За да се гарантира достатъчна защита на тези деца, на разпитите, извършвани от полицията или от други правоохранителни органи, следва да се прави аудио-визуален запис, когато това е пропорционално, като се отчита, *inter alia*, присъствието или отсъствието на адвокат и дали детето е задържано, като се приема, че най-добрият интерес на детето следва винаги да бъде от първостепенно значение. Настоящата директива не изисква държавите членки да правят аудио-визуални записи на разпитите на деца, извършвани от съдия или съд.

(43) Когато трябва да се направи аудио-визуален запис в съответствие с настоящата директива, но непреодолим технически проблем прави това невъзможно, полицията или другите правоохранителни органи следва да могат да разпитат детето,

без да се прави аудио-визуален запис, при условие че са положени разумни усилия за преодоляване на техническия проблем, че не е целесъобразно разпитът да се отлага и че това е съвместимо с най-добрия интерес на детето.

(44) Независимо дали се прави аудио-визуален запис на разпитите на деца, във всички случаи разпитът следва да се провежда по начин, при който се вземат под внимание възрастта и степента на зрелост на засегнатите деца.

(45) Децата са в особено уязвимо положение, когато са задържани. Ето защо следва да се полагат особени усилия, за да се избягва задържането им, и по-специално задържането под стража на деца на етапите на производството, преди съдът да е определил окончателно дали съответното дете е извършило престъплението, поради възможните рискове за тяхното физическо, психическо и социално развитие и тъй като задържането може да породи трудности пред реинтеграцията им в обществото. Държавите членки могат да предвидят практически правила, като например насоки или указания за полицейските служители, относно прилагането на това изискване по отношение на случаи на полицейско задържане. При всички случаи това изискване не засяга възможността полицейски служители или други правоохранителни органи да задържат дете в ситуации, при които това изглежда наложително *prima facie*, като например при флагрантни престъпления или непосредствено след като престъплението е било извършено.

(46) Компетентните органи следва винаги да разглеждат алтернативни на задържането под стража мерки (наричани по-долу „алтернативни мерки“) и следва винаги да прилагат такива мерки, когато това е възможно. Такива алтернативни мерки могат да включват забрана детето да се намира на определени места, задължение детето да пребивава на конкретно място, ограничения във връзка с контактите с определени лица, задължение за отчет пред компетентните органи, участие в образователни програми или – при условие че детето е съгласно – участие в терапевтични програми или програми за лечение на зависимости.

(47) Задържането на детето под стража следва да подлежи на периодичен съдебен контрол, който може да се упражни и от един съдия. Следва да е възможно този периодичен контрол да се упражнява служебно от съда, по искане на детето, на адвокатата на детето или на съдебен орган, различен от съда, и по-специално от прокурор. Държавите членки следва да определят практическите правила в това отношение, включително по отношение на ситуация, при която периодичният контрол вече е упражнен служебно от съда и детето или адвокатът на детето са внесли искания за упражняване на нов такъв контрол.

(48) Задържаните деца следва да се ползват със специални мерки за закрила. По-специално те следва да бъдат настанявани отделно от пълнолетните, освен ако се прецени, че това не е в съответствие с най-добрия интерес на детето, както е предвидено в член 37, буква в) от Конвенцията на ООН за правата на детето. Когато задър-

жано дете навърши 18 години, следва да е възможно то да продължи да бъде настанено отделно, ако това е оправдано и като се вземат предвид обстоятелствата на засегнатото лице. Следва да се обръща особено внимание върху начина, по който са третирани задържаните деца с оглед на характеризиращата ги уязвимост. Децата следва да имат достъп до възможности за образование, съответстващи на техните потребности.

(49) Държавите членки следва да гарантират, че децата, които са заподозрени или обвиняеми и на които е наложено полицейско задържане, са настанени отделно от пълнолетните лица, освен ако се прецени, че най-добрият интерес на детето изисква това да не се прави, или освен ако при изключителни обстоятелства това е практически невъзможно, при условие че децата са настанени заедно с пълнолетните лица по начин, който е съвместим с най-добрия интерес на детето. Например в слабонаселените райони следва да е възможно полицейско задържане на децата заедно с пълнолетни лица, освен ако това не противоречи на най-добрия интерес на детето. В такива случаи следва да се изисква особена бдителност от страна на компетентните органи с оглед защитата на физическата неприкосновеност и благоденствието на детето.

(50) Следва да е възможно задържане на деца с млади пълнолетни лица, освен ако това не противоречи на най-добрия интерес на детето. Държавите членки следва да определят кои лица се приемат за млади пълнолетни лица в съответствие с националното си право и процедури. Държавите членки се насърчават да предвидят, че лица над 24 години не могат да се смятат за млади пълнолетни лица.

(51) Държавите членки следва да предприемат по отношение на задържаните деца подходящи мерки в съответствие с установеното в настоящата директива. Посочените мерки следва, *inter alia*, да гарантират ефективно и редовно упражняване на правото на семеен живот. Децата следва да имат право да поддържат редовни контакти с родителите, семейството и приятелите си посредством посещения и кореспонденция, освен ако са поискани извънредни ограничения в най-добрия интерес на детето или в интерес на правосъдието.

(52) Държавите членки следва също така да предприемат подходящи мерки, за да гарантират зачитането на свободата на религията или на убежденията на детето. В това отношение държавите членки следва по-специално да се въздържат от намеса по отношение на религията или на убежденията на детето. Въпреки това от държавите членки не се изисква да предприемат активни стъпки, за да оказват съдействие на децата да практикуват религията си.

(53) Когато е уместно, държавите членки следва също да предприемат подходящи мерки в други случаи на задържане. Предприетите мерки следва да бъдат пропорционални и подходящи с оглед на естеството на задържането, като например полицейско задържане или задържане под стража, и на продължителността на задържането.

(54) Специалистите, които са в пряк контакт с деца, следва да вземат под внимание специалните потребности на децата от различните възрастови групи и следва да гарантират, че производството е адаптирано спрямо тях. За тези цели специалистите следва да бъдат специално обучени за работа с деца.

(55) Децата следва да получават отношение, което е съобразено с възрастта им, степента им на зрелост и нивото им на разбиране, като се вземат предвид специалните им потребности, включително евентуалните им затруднения в общуването.

(56) Неприкосновеността на личния живот на децата в хода на наказателното производство следва да се осигури по възможно най-добрия начин с цел, *inter alia*, да се улесни реинтеграцията им в обществото, като при това се вземат предвид различията между правните традиции и системи на държавите членки. Държавите членки следва да предвидят, че съдебните заседания, в които участват деца, по правило се провеждат при закрити врата, или следва да допуснат съдилищата или съдиите да решат да провеждат такива заседания при закрити врата. Това не засяга публичното обявяване на съдебните решения в съответствие с член 6 ЕКПЧ.

(57) Децата следва да разполагат с правото да бъдат придружавани от носителя на родителска отговорност по време на съдебните заседания, в които участват. Ако повече от едно лице са носители на родителска отговорност по отношение на едно и също дете, то следва да има правото да бъде придружавано от всички лица, освен ако това не е възможно на практика въпреки разумните усилия на компетентните органи. Държавите членки следва да предвидят практически правила за упражняването от децата на правото да бъдат придружавани от носителя на родителска отговорност по време на съдебните заседания, в които участват, и за условията, при които придружаващо лице може временно да бъде отстранено от съдебни заседания. Тези правила биха могли, *inter alia*, да уреждат ситуации, при които носителят на родителска отговорност временно няма възможност да придружи детето или носителят на родителска отговорност не желае да се възползва от възможността да придружи детето, при условие че се отчита най-добрият интерес на детето.

(58) При определени обстоятелства, които могат да са свързани и само с едно от лицата, които са носители на родителска отговорност, детето следва да има правото да бъде придружено по време на съдебните заседания от подходящо пълнолетно лице, различно от носителя на родителска отговорност. Пример за такива обстоятелства е случаят, когато носителят на родителска отговорност, придружаващ детето, би могъл съществено да възпрепятства наказателното производство, по-специално когато обективни и фактически обстоятелства сочат или дават основание за съмнение, че могат да бъдат унищожени или променени доказателства, че може да бъде оказано влияние върху свидетелите или че носителят на родителска отговорност може да е участвал заедно с детето в престъплението, в което то е обвинено или заподозряно.

(59) В съответствие с настоящата директива децата следва също така да имат право да бъдат придружавани от носителя на родителска отговорност по време на други етапи на производството, на които присъстват, например по време на полицейски разпит.

(60) Правото на обвиняемия да присъства лично на съдебния процес се основава на правото на справедлив съдебен процес, предвидено в член 47 от Хартата и член 6 ЕКПЧ, съгласно тълкуването на Съда на Европейския съюз и на Европейския съд по правата на човека. Държавите членки следва да вземат подходящи мерки за насърчаване на децата да присъстват на съдебното производство по тяхното дело, включително чрез личното им призоваване и изпращане на копие от призовката на носителя на родителска отговорност или когато това би противоречало на най-добрия интерес на детето – на друго подходящо пълнолетно лице. Държавите членки следва да определят практическите правила във връзка с присъствието на деца на съдебното производство по тяхното дело. Тези правила могат да включват разпоредби относно обстоятелствата, при които деца могат временно да бъдат отстранени от съдебното производство.

(61) Определени права, предвидени в настоящата директива, следва да се прилагат спрямо деца, които са издирвани лица, от момента на арестуването им в изпълняващата държава членка.

(62) Производството по европейска заповед за арест е от основно значение за сътрудничеството между държавите членки по наказателноправни въпроси. Изключително важно за това сътрудничество е спазването на сроковете, предвидени в Рамково решение 2002/584/ПВР. Поради това тези срокове следва да се спазват, като децата, които са издирвани лица, следва да могат да упражняват в пълна степен правата си съгласно настоящата директива в производството по европейска заповед за арест.

(63) Държавите членки следва да предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че съдиите и прокурорите, които работят по наказателни производства с участието на деца, притежават специална квалификация в тази област или имат ефективен достъп до специализирано обучение, по-специално относно правата на децата, подходящите техники за провеждане на разпит, детската психология и общуването на език, пригоден за деца. Държавите членки следва също така да предприемат подходящи мерки, за да насърчават предоставянето на специализирано обучение на адвокати, които работят по наказателни производства с участието на деца.

(64) С цел осъществяване на наблюдение и оценяване на ефективността на настоящата директива е необходимо държавите членки да събират относими данни от наличната информация относно прилагането на правата, предвидени в нея. Тези данни включват данни, регистрирани от съдебните и правоохранителните органи и, доколкото е възможно, административни данни, събрани от здравните и социалните служби, и по-специално онези, които са свързани с броя на децата, на които е пре-

доставен достъп до адвокат, броя на изготвените личностни характеристики, броя на аудио-визуалните записи на разпити и броя на задържаните деца.

(65) Държавите членки следва да зачитат и гарантират правата, предвидени в настоящата директива, без каквато и да било форма на дискриминация въз основа на каквото и да било основание, например раса, цвят на кожата, пол, сексуална ориентация, език, религия, политически или други мнения, гражданство, етнически или социален произход, имотно състояние, увреждане или рождение.

(66) Настоящата директива утвърждава основните права и принципи, признати в Хартата и ЕКПЧ, включително забраната на изтезанията и на нечовешкото или унижително отношение, правото на свобода и сигурност, зачитането на личния и семейния живот, правото на неприкосновеност на личността, правата на детето, интеграцията на хората с увреждания, правото на ефективни правни средства за защита и на справедлив съдебен процес, презумпцията за невиновност и правото на защита. Настоящата директива следва да се прилага в съответствие с тези права и принципи.

(67) С настоящата директива се предвиждат минимални правила. Държавите членки следва да могат да разширят правата, предвидени в настоящата директива, за да осигурят по-висока степен на защита. По-високата степен на защита не следва да представлява пречка пред взаимното признаване на съдебни актове, което настоящите минимални правила имат за цел да улеснят. Степента на защита, предвидена от държавите членки, никога не следва да пада под стандартите, установени в Хартата или в ЕКПЧ, съгласно тълкуването на Съда на Европейския съюз и на Европейския съд по правата на човека.

(68) Доколкото целите на настоящата директива, а именно установяването на общи минимални стандарти относно процесуалните гаранции за децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите членки, а поради обхвата и последиците ѝ могат да бъдат по-добре постигнати на равнището на Съюза, Съюзът може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарност, уреден в член 5 от ДЕС. В съответствие с принципа на пропорционалност, уреден в същия член, настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тези цели.

(69) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол № 21 за позицията на Обединеното кралство и Ирландия по отношение на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, приложен към ДЕС и към ДФЕС, и без да се засяга член 4 от посочения протокол, тези държави членки не участват в приемането на настоящата директива и не са обвързани от нея, нито от нейното прилагане.

(70) В съответствие с членове 1 и 2 от Протокол № 22 относно позицията на Дания, приложен към ДЕС и към ДФЕС, Дания не участва в приемането на настоящата директива и не е обвързана от нея, нито от нейното прилагане.

(71) В съответствие със Съвместната политическа декларация от 28 септември 2011 г. на държавите членки и на Комисията относно обяснителните документи¹⁰ държавите членки са поели ангажимент в обосновани случаи да прилагат към съобщението за своите мерки за транспониране един или повече документи, обясняващи връзката между елементите на дадена директива и съответстващите им части от националните инструменти за транспониране. По отношение на настоящата директива законодателят смята, че предоставянето на тези документи е обосновано,

ПРИЕХА НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Член 1

Предмет

С настоящата директива се въвеждат общи минимални правила относно някои права на децата, които са:

- а) заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство; или
- б) субекти на производство по европейска заповед за арест съгласно Рамково решение 2002/584/ПВП (наричани по-долу „издирвани лица“).

Член 2

Обхват

1. Настоящата директива се прилага по отношение на деца, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство. Тя се прилага до окончателното изясняване на въпроса, дали заподозреният или обвиняемият е извършил престъпление, включително, когато е приложимо, до постановяването на присъдата и решението по евентуални обжалвания.

2. Настоящата директива се прилага по отношение на деца, които са издирвани лица, от момента на арестуването им в изпълняващата държава членка в съответствие с член 17.

3. С изключение на член 5, на член 8, параграф 3, буква б) и на член 15, доколкото посочените разпоредби се отнасят до носителя на родителска отговорност, настоящата директива или определени разпоредби от нея се прилагат по отношение на лицата, посочени в параграфи 1 и 2 от настоящия член, когато тези лица са били деца, когато са станали субекти на производството, но впоследствие са навършили 18 години и прилагането на настоящата директива или на определени разпоредби от нея е целесъобразно предвид обстоятелствата по делото, включително с оглед степента на зрелост и уязвимост на засегнатото лице. Държавите членки могат да решат да не

¹⁰ ОВ С 369, 17.12.2011 г., с. 14.

прилагат настоящата директива, когато заинтересованото лице е навършило 21 години.

4. Настоящата директива се прилага по отношение на деца, които първоначално не са били заподозрени или обвиняеми, но са придобили това качество в хода на разпит от полицейски или други правоохранителни органи.

5. Настоящата директива не засяга националните правила за определяне на възрастта за носене на наказателна отговорност.

6. Без да се засяга правото на справедлив съдебен процес, по отношение на леки нарушения:

а) когато правото на държава членка предвижда налагане на наказание от орган, различен от съд, компетентен по наказателни дела, и налагането на това наказание може да бъде обжалвано или отнесено към такъв съд; или

б) когато не може да бъде наложено наказание лишаване от свобода, настоящата директива се прилага само за производства пред съд, компетентен по наказателни дела.

При всички случаи настоящата директива се прилага изцяло, когато детето е задържано, независимо от етапа на наказателното производство.

Член 3

Определения

За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

- 1) „дете“ означава лице на възраст под 18 години;
- 2) „носител на родителска отговорност“ означава всяко лице, което носи родителска отговорност за дете;
- 3) „родителска отговорност“ означава всички права и задължения, отнасящи се до лицето или имуществото на детето, които са предоставени на физическо или юридическо лице по силата на решение, на закона или на споразумение, пораждащо правни последици, включително правото на упражняване на родителски права и правото на лични отношения с детето.

Във връзка с точка 1 от първа алинея, когато не е сигурно дали лицето е навършило 18 години, това лице се приема за дете.

Член 4

Право на информация

1. Държавите членки гарантират, че когато децата са уведомени, че са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, те се уведомяват незабавно за правата им в съответствие с Директива 2012/13/ЕС и за общите аспекти, свързани с хода на производството.

Държавите членки също така гарантират, че децата са уведомени за правата, предвидени в настоящата директива. Тази информация се предоставя, както следва:

а) незабавно след като децата са уведомени, че са заподозрени или обвиняеми, по отношение на:

i) правото на носителя на родителска отговорност да бъде информиран, предвидено в член 5;

ii) правото на адвокатска защита, предвидено в член 6;

iii) правото на неприкосновеност на личния живот, предвидено в член 14;

iv) правото да бъдат придружавани от носителя на родителска отговорност по време на етапите на производството, различни от съдебните заседания, предвидено в член 15, параграф 4;

v) правото на правна помощ, предвидено в член 18;

б) на най-ранния подходящ етап на производството – по отношение на:

i) правото на личностна характеристика, предвидено в член 7;

ii) правото на медицински преглед, включително правото на медицинска помощ, предвидено в член 8;

iii) правото на ограничаване на задържането и на прилагане на алтернативни мерки, включително правото на периодичен контрол на задържането под стража, съгласно предвиденото в членове 10 и 11;

iv) правото да бъдат придружавани от носителя на родителска отговорност по време на съдебните заседания, предвидено в член 15, параграф 1;

v) правото на лично явяване в съдебното производство, предвидено в член 16;

vi) правото на достъп до ефективни правни средства за защита, предвидено в член 19;

в) при задържането – по отношение на правото на специално отношение по време на задържането, предвидено в член 12.

2. Държавите членки гарантират, че информацията, посочена в параграф 1, се предоставя писмено, устно или и по двата начина, на прост и достъпен език и че предоставената информация се записва при използване на процедурите за протоколиране в съответствие с националното право.

3. Когато на деца се предоставя декларацията за правата съгласно Директива 2012/13/ЕС, държавите членки гарантират, че посочената декларация съдържа препратка към правата им по настоящата директива.

Член 5

Право на детето носителят на родителска отговорност да бъде информиран

1. Държавите членки гарантират, че на носителя на родителска отговорност се предоставя във възможно най-кратки срокове информацията, която детето има право да получи съгласно член 4.

2. Информацията, посочена в параграф 1, се предоставя на друго подходящо пълнолетно лице, посочено от детето и прието за такова от компетентния орган, когато предоставянето на тази информация на носителя на родителска отговорност:

а) би било в противоречие с най-добрия интерес на детето;

б) е невъзможно, тъй като след полагането на разумни усилия не може да се установи връзка с носителя на родителска отговорност или самоличността му не е известна;

в) би могло, въз основа на обективни и фактически обстоятелства, съществено да възпрепятства наказателното производство.

Когато детето не е посочило друго подходящо пълнолетно лице или когато посоченото от детето пълнолетно лице не е приемливо за компетентния орган, последният, като отчита най-добрия интерес на детето, определя друго лице и му предоставя информацията. Това лице може да е също така представител на орган или на друга институция, отговаряща за закрилата или благосъстоянието на децата.

3. При отпадане на обстоятелствата, довели до прилагането на параграф 2, буква а), б) или в), всяка информация, която детето получава съгласно член 4 и която продължава да е от значение в хода на производството, се предоставя на носителя на родителска отговорност.

Член 6

Адвокатска защита

1. Децата, които са заподозрени или обвинени в рамките на наказателното производство, имат право на достъп до адвокат в съответствие с Директива 2013/48/ЕС. Нищо в настоящата директива, по-специално в настоящия член, не засяга това право.

2. Държавите членки гарантират, че децата се ползват от адвокатска защита в съответствие с настоящия член, за да им се даде възможност да упражнят ефективно правото си на защита.

3. Държавите членки гарантират, че децата получават адвокатска защита без неоправдано забавяне, след като бъдат уведомени, че са заподозрени или обвиняеми. При всички случаи децата трябва да се ползват от адвокатска защита, считано от настъпването на по-ранното от следните събития:

а) преди да бъдат разпитани от полицията или от друг правоохранителен орган, или от съдебен орган;

б) при извършването на следствено действие или на друго действие по събиране на доказателства от страна на разследващите или на други компетентни органи съгласно параграф 4, буква в);

в) без неоправдано забавяне след задържането им;

г) когато са призовани да се явят пред съд, компетентен по наказателни дела – съевременно преди явяването им пред този съд.

4. Адвокатската защита включва следното:

а) държавите членки гарантират, че децата имат правото да се срещат насаме и да осъществяват връзка с представляващия ги адвокат, включително преди разпита от полицията или от друг правоохранителен орган, или от съдебен орган;

б) държавите членки гарантират, че децата се ползват от адвокатска защита по време на разпита им и че адвокатът може да взема ефективно участие по време на разпита. Това участие се осъществява в съответствие с процедурите по националното право, при условие че тези процедури не засягат ефективното упражняване или същността на посоченото право. Когато адвокат взема участие по време на разпит, обстоятелството, че той е взел участие, се отбелязва при използване на процедурите за протоколиране съгласно националното право;

в) държавите членки гарантират, че децата се ползват от адвокатска защита най-малко по време на следните следствени действия или действия по събиране на доказателства, когато тези действия са предвидени в националното право и ако заподозреният или обвиняемият е длъжен да присъства на въпросното действие или му е разрешено такова присъствие:

i) разпознаване;

ii) очна ставка;

iii) възстановка на местопрестъплението.

5. Държавите членки зачитат поверителността на комуникацията между детето и неговия адвокат при упражняването на предвиденото в настоящата директива право на адвокатска защита. Тази комуникация включва срещи, кореспонденция, телефонни разговори и други разрешени съгласно националното право форми на комуникация.

6. При условие че се спазва правото на справедлив съдебен процес, държавите членки могат да предвидят дерогация от параграф 3, когато адвокатската защита е непропорционална предвид обстоятелствата по делото, като се отчитат тежестта на престъплението, в което е обвинено или заподозряно детето, сложността на делото и мерките, които могат да се предприемат по отношение на такова престъпление, като се приема, че най-добрият интерес на детето е винаги от първостепенно значение.

При всички случаи държавите членки гарантират, че децата се ползват от адвокатска защита:

а) когато се явяват пред компетентен съд или съдия с оглед вземане на решение относно задържане под стража на всеки етап на производството, попадащ в обхвата на настоящата директива; както и

б) по време на задържането.

Държавите членки гарантират също така, че с присъдата не се налага наказание лишаване от свобода, освен ако детето не се е ползвало от адвокатска защита по такъв начин, че да му се осигури възможност за ефективно упражняване на правото на защита, и при всички случаи – по време на съдебните заседания в съдебната фаза на производството.

7. Когато съгласно настоящия член детето трябва да получи адвокатска защита, но адвокат не присъства, компетентните органи отлагат разпита на детето или другите следствени действия или действия по събиране на доказателства, предвидени в параграф 4, буква в), за разумен срок, за да осигурят възможност за явяването на адвоката, или когато детето не е посочило адвокат, за осигуряването на такъв за детето.

8. При изключителни обстоятелства и само в досъдебната фаза държавите членки могат да използват временна дерогация от прилагането на правата, предвидени в параграф 3, доколкото това е обосновано предвид конкретните обстоятелства по делото от една или повече от следните наложителни причини:

а) когато е налице неотложна необходимост да се предотвратят тежки неблагоприятни последици за живота, свободата или физическата неприкосновеност на дадено лице;

б) когато се налага разследващите органи да предприемат незабавни действия, за да се предотврати сериозно възпрепятстване на наказателното производство във връзка с тежко престъпление.

Държавите членки гарантират, че при прилагане на настоящия параграф компетентните органи отчитат най-добрия интерес на детето.

Решение да се проведе разпит в отсъствието на адвокат съгласно настоящия параграф може да бъде взето единствено за всеки отделен случай от съдебен орган или от друг компетентен орган, при условие че върху решението може да бъде упражнен съдебен контрол.

Член 7

Право на личностна характеристика

1. Държавите членки гарантират отчитането на специалните потребности на децата от гледна точка на закрила, образование, обучение и социална интеграция.

2. За тази цел на децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, се изготвя личностна характеристика. При изготвянето на личностната характеристика се обръща внимание по-специално на личността и степента на зрелост на детето, на неговата икономическа, социална и семейна среда, както и всякакъв друг конкретен белег за уязвимост, който може да характеризира детето.

3. Обхватът и съдържанието на личностната характеристика могат да са различни в зависимост от обстоятелствата по случая, мерките, които могат да бъдат предприети, ако детето бъде признато за виновно в извършването на престъплението, в което е обвинено или заподозряно, както и дали на детето е била изготвена личностна характеристика в близкото минало.

4. Личностната характеристика има за цел да установи и да отбележи в съответствие с процедурата за протоколиране в съответната държава членка такава информация за индивидуалните черти на детето и конкретните обстоятелства, свързани с него, която може да се използва от компетентните органи, когато:

- а) решават дали да бъде предприета конкретна мярка в полза на детето;
- б) преценяват целесъобразността и ефективността на всякакви мерки за процесуална принуда по отношение на детето;
- в) вземат решение или предприемат действие в хода на наказателното производство, включително при постановяването на присъдата.

5. Личностната характеристика се изготвя на най-ранния подходящ етап на производството и – при спазване на параграф 6 – преди повдигане на обвинението.

6. При липса на личностна характеристика обвинението може въпреки това да бъде повдигнато, при условие че това е в най-добрия интерес на детето и че личностната характеристика във всички случаи ще бъде на разположение в началото на съдебните заседания в съдебната фаза на производството.

7. Личностната характеристика се изготвя с активното участие на детето. Тя се изготвя от квалифицирани служители, като се следва, доколкото е възможно, мултидисциплинарен подход и, когато е целесъобразно, се включва и носителят на родителска отговорност или друго подходящо пълнолетно лице, както е посочено в членове 5 и 15, и/или квалифициран специалист.

8. Ако елементите, които стоят в основата на личностната характеристика, се променят значително, държавите членки гарантират актуализирането на характеристиката по време на цялото наказателно производство.

9. Държавите членки могат да предвидят дерогация от задължението за изготвяне на личностна характеристика, ако дерогацията е оправдана при обстоятелствата по делото и при условие че тя е съвместима с най-добрия интерес на детето.

Член 8

Право на медицински преглед

1. Държавите членки гарантират, че задържаните деца имат право на медицински преглед без неоправдано забавяне, по-специално с оглед на оценяване на общото им психическо и физическо състояние. Медицинският преглед е възможно най-неинвазивен и се извършва от лекар или друг квалифициран специалист.

2. Резултатите от медицинския преглед се вземат предвид при определяне на способността на детето да бъде подложено на разпит, на други следствени действия или действия по събиране на доказателства или на мерки, налагани или планирани по отношение на детето.

3. Медицинският преглед се извършва по инициатива на компетентните органи, по-специално когато конкретни здравословни причини налагат такъв преглед, или по искане на някое от следните лица:

- а) детето;
- б) носителя на родителска отговорност или друго подходящо пълнолетно лице, посочено в членове 5 и 15;
- в) адвоката на детето.

4. Заключение от медицинския преглед се изготвя в писмена форма. Когато е необходимо, се оказва медицинска помощ.

5. Държавите членки осигуряват извършването на друг медицински преглед, когато това се налага от обстоятелствата.

Член 9

Аудио-визуални записи на разпит

1. Държавите членки гарантират, че при провеждането на разпит на деца от полицията или други правоохранителни органи по време на наказателното производство се прави аудио-визуален запис, когато това е пропорционално предвид обстоятелствата по делото, като се взема предвид, *inter alia*, дали присъства адвокат и дали детето е задържано, като при това най-добрият интерес на детето е винаги от първостепенно значение.

2. При липса на аудио-визуален запис провеждането на разпита се записва по друг подходящ начин, като например чрез изготвяне на писмени протоколи, които се проверяват надлежно.

3. Настоящият член не засяга възможността да се задават въпроси, целящи единствено да се установи самоличността на детето, без да се прави аудио-визуален запис.

*Член 10***Ограничаване на задържането**

1. Държавите членки гарантират, че задържането на дете на който и да е етап на производството е ограничено до най-краткия подходящ срок. Надлежно се вземат предвид възрастта и индивидуалната ситуация на детето, както и конкретните обстоятелства по делото.

2. Държавите членки гарантират, че задържане, по-специално задържане под стража, се налага на деца само като крайна мярка и за най-краткия подходящ срок. Държавите членки гарантират, че всяко задържане под стража се основава на мотивирано решение, което подлежи на съдебен контрол. Такова решение подлежи също така на периодичен съдебен контрол през разумни интервали от време, като контролът се упражнява служебно или по искане на детето, на адвоката на детето или на съдебен орган, различен от съд. Без да се засяга независимостта на съдебната власт, държавите членки гарантират, че решенията, които се вземат съгласно настоящия параграф, се вземат без неоправдано забавяне.

*Член 11***Алтернативни мерки**

Държавите членки гарантират, че когато е възможно, компетентните органи прилагат алтернативни на задържането под стража мерки (наричани по-долу „алтернативни мерки“).

*Член 12***Специално отношение при задържане**

1. Държавите членки гарантират, че задържаните деца са настанени отделно от пълнолетните, освен ако се прецени, че най-добрият интерес на детето изисква това да не се прави.

2. Държавите членки също така да гарантират, че децата, на които е наложено полицейско задържане, са настанени отделно от пълнолетните, освен ако:

а) се прецени, че най-добрият интерес на детето изисква това да не се прави; или

б) при изключителни обстоятелства, това е практически невъзможно, при условие че децата са настанени заедно с пълнолетни лица по начин, който е съвместим с най-добрия интерес на детето.

3. Без да се засяга параграф 1, когато задържано дете навърши 18 години, държавите членки предвиждат възможността това лице да продължи да бъде настанено отделно от други задържани пълнолетни лица, ако това е оправдано, като се вземат

предвид обстоятелствата, свързани със съответното лице, и при условие че това е в най-добрия интерес на децата, които са задържани заедно с това лице.

4. Без да се засяга параграф 1 и при отчитане на параграф 3, децата могат да бъдат настанени заедно с млади пълнолетни лица, освен ако това не противоречи на най-добрия интерес на детето.

5. Когато децата са задържани под стража, държавите членки вземат подходящи мерки за:

а) гарантиране и опазване на здравето им и тяхното физическо и психическо развитие;

б) гарантиране на правото им на образование и обучение, включително когато децата имат физически и сетивни увреждания или затруднения в ученето;

в) гарантиране на ефективното и редовно упражняване на правото им на семеен живот;

г) гарантиране на достъп до програми за насърчаване на развитието им и тяхната реинтеграция в обществото; и

д) гарантиране на зачитането на свободата на религията и убежденията.

Предприетите съгласно настоящия параграф мерки трябва да са пропорционални и съобразени с продължителността на задържането под стража.

Първа алинея, букви а) и д) се прилага също така за случаи на задържане, различни от задържането под стража. Предприетите мерки трябва да са пропорционални и съобразени с такива случаи на задържане.

Първа алинея, букви б), в) и г) се прилага за случаи на задържане, различни от задържането под стража, само доколкото това е целесъобразно и пропорционално с оглед на естеството и продължителността на такива случаи.

6. Държавите членки се стремят да осигурят на задържаните деца възможност да се срещнат с носителя на родителска отговорност във възможно най-кратки срокове, когато такава среща е съвместима със следствените и оперативните изисквания. Настоящият параграф не засяга посочването или определянето на друго подходящо пълнолетно лице съгласно член 5 или 15.

Член 13

Своевременно и надлежно разглеждане на делата

1. Държавите членки предприемат всички подходящи мерки, за да гарантират, че наказателните производства с участието на деца се разглеждат като такива с неотложен характер и им се обръща надлежно внимание.

2. Държавите членки предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че децата винаги получават отношение, което защитава достойнството им и е подходящо предвид възрастта им, степента им на зрелост и нивото им на разбиране и което е

съобразено с евентуалните им специални потребности, включително евентуалните им затруднения в общуването.

Член 14

Право на защита на неприкосновеността на личния живот

1. Държавите членки гарантират защитата на неприкосновеността на личния живот на децата в хода на наказателните производства.

2. За тази цел държавите членки или предвиждат, че съдебните заседания, в които участват деца, по правило се провеждат при закрити врата, или допускат съдилицата или съдиите да решат да провеждат такива заседания при закрити врата.

3. Държавите членки предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че записите, посочени в член 9, не се разпространяват публично.

4. Като зачитат свободата на словото и на информацията и свободата и плурализма на медиите, държавите членки насърчават медиите да предприемат мерки за саморегулиране, за да постигнат целите, определени в настоящия член.

Член 15

Право на детето да бъде придружавано от носителя на родителска отговорност по време на производството

1. Държавите членки гарантират, че децата се ползват с правото да бъдат придружавани от носителя на родителска отговорност по време на съдебните заседания, в които участват.

2. Детето има право да бъде придружавано от друго подходящо пълнолетно лице, което е посочено от детето и е прието за такова от компетентния орган, когато присъствието на носителя на родителска отговорност, придружаващ детето по време на съдебните заседания:

а) би било в противоречие с най-добрия интерес на детето;

б) е невъзможно, тъй като след полагането на разумни усилия не може да се установи връзка с носителя на родителска отговорност или самоличността му не е известна; или

в) би могло, въз основа на обективни и фактически обстоятелства, съществено да възпрепятства наказателното производство.

Когато детето не е посочило друго подходящо пълнолетно лице или когато посоченото от детето пълнолетно лице не е приемливо за компетентния орган, последният, като отчита най-добрия интерес на детето, определя друго лице, което да придружава детето. Това лице може да е също така представител на орган или на друга институция, отговаряща за закрилата или благосъстоянието на децата.

3. При отпадане на обстоятелствата, довели до прилагането на параграф 2, буква а), б) или в), детето има правото да бъде придружавано от носителя на родителска отговорност по време на всички останали съдебни заседания.

4. В допълнение към правото, предвидено в параграф 1, държавите членки гарантират, че децата се ползват с правото да бъдат придружавани от носителя на родителска отговорност или от друго подходящо пълнолетно лице, посочено в параграф 2, по време на етапите на производството, различни от съдебните заседания, на които детето присъства, когато компетентният орган счита, че:

- а) е в най-добрия интерес на детето да бъде придружавано от това лице; и
- б) присъствието на това лице няма да възпрепятства наказателното производство.

Член 16

Право на децата на лично явяване и участие в съдебното производство по тяхното дело

1. Държавите членки гарантират, че децата имат право да присъстват в съдебното производство по тяхното дело и да участват в него, и предприемат всички необходими мерки, за да им осигурят ефективно участие в съдебното производство, включително като им предоставят възможност да бъдат изслушани и да изразят своето мнение.

2. Държавите членки гарантират, че деца, които не са присъствали в съдебното производство по тяхното дело, имат право на нов съдебен процес или друго средство за правна защита в съответствие с Директива (ЕС) 2016/343 и при условията, предвидени в посочената директива.

Член 17

Производства по европейска заповед за арест

Държавите членки гарантират, че правата по членове 4, 5, 6, 8, 10–15 и 18 се прилагат *mutatis mutandis* по отношение на деца, които са издирвани лица, след арестуването им в рамките на производство по Европейска заповед за арест в изпълняващата държава членка.

Член 18

Право на правна помощ

Държавите членки гарантират, че националното право относно правната помощ гарантира ефективно упражняване на правото на адвокатска защита съгласно член 6.

*Член 19***Правни средства за защита**

Държавите членки гарантират, че децата, които са заподозрени или обвиняеми в рамките на наказателното производство, и децата, които са издирвани лица, разполагат с ефективни правни средства за защита съгласно националното право в случай на нарушаване на правата им по настоящата директива.

*Член 20***Обучение**

1. Държавите членки гарантират, че служителите в правоохранителните органи и в местата за задържане, които работят по дела, свързани с деца, преминават специализирано обучение на ниво, съобразено с контактите им с децата, относно правата на децата, подходящите техники за провеждане на разпит, детската психология и общуването на език, пригоден за деца.

2. Без да се засягат независимостта на съдебната система и различията в организацията на съдебната система в държавите членки и като се зачита ролята на структурите, отговорни за обучението на съдиите и прокурорите, държавите членки предприемат подходящи мерки, за да гарантират, че съдиите и прокурорите, които работят по наказателни производства с участието на деца, имат специална квалификация в тази област, ефективен достъп до специализирано обучение или и двете.

3. Като се зачитат надлежно независимостта на адвокатурата и ролята на структурите, отговорни за обучението на адвокати, държавите членки предприемат подходящи мерки, за да насърчават осигуряването на специализирано обучение, както е посочено в параграф 2, на адвокати, които работят по наказателни производства с участието на деца.

4. Посредством своите публични служби или чрез финансиране на подпомагащи децата организации държавите членки насърчават инициативите, позволяващи на лицата, които осигуряват за децата помощ и услуги за възстановително правосъдие, да преминават подходящо обучение, чието ниво е адаптирано спрямо контактите им с децата, и да съблюдават професионални стандарти, които гарантират, че въпросните услуги се предоставят безпристрастно, с уважение и професионализъм.

*Член 21***Събиране на данни**

До 11 юни 2021 г., а след това – на всеки три години държавите членки изпращат на Комисията наличните данни, които показват как са били прилагани правата, установени в настоящата директива.

Член 22

Разноски

Държавите членки поемат разноските, произтичащи от прилагането на членове 7, 8 и 9, независимо от изхода на производството, освен ако разноските, произтичащи от прилагането на член 8, не се покриват от медицинска застраховка.

Член 23

Запазване на нивото на защита

Нищо в настоящата директива не се тълкува като ограничение или дерогация от което и да е от правата и процесуалните гаранции, предоставени съгласно Хартата, ЕКПЧ или други относими разпоредби на международното право, и по-специално Конвенцията на ООН за правата на детето, или правото на държава членка, което осигурява по-високо ниво на защита.

Член 24

Транспониране

1. Държавите членки въвеждат в сила законовите, подзаконовите и административните разпоредби, необходими, за да се съобразят с настоящата директива, най-късно до 11 юни 2019 г. Те незабавно информират Комисията за това.

Когато държавите членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или то се извършва при официалното им публикуване. Условиата и редът на позоваване се определят от държавите членки.

2. Държавите членки съобщават на Комисията текста на разпоредбите от националното право, които приемат в областта, уредена с настоящата директива.

Член 25

Доклад

До 11 юни 2022 г. Комисията представя на Европейския парламент и на Съвета доклад за оценка на степента, в която държавите членки са предприели необходимите мерки, за да се съобразят с настоящата директива, който включва оценка на прилагането на член 6 и е придружен, при необходимост, от законодателни предложения.

Член 26

Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила на двадесетия ден след публикуването ѝ в Официален вестник на Европейския съюз.

Член 27

Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите членки в съответствие с Договорите.

Съставено в Страсбург на 11 май 2016 година.

За Европейския парламент

Председател

M. SCHULZ

За Съвета

Председател

J. A. HENNIS-PLASSCHAERT